

МСФЗ 9: алгоритм класифікації, оцінки та облік фінансових інструментів

Олена Харламова

Засновник та CEO Агентства з МСФЗ, партнер ПВНЗ «МАСБА», віце-президент всеукраїнської ГС «Палата аудиторів і бухгалтерів України», член Громадської ради при Міністерстві фінансів України, аудитор, ACCA_FR, ACCA DiplIFR з сертифікатом викладача, ICFM (Інститут сертифікованих фінансових менеджерів (Великобританія), CAP, TOP-35-IFRS-Professional, переможець ICB LUCA Awards 2023 в номінації "Внесок у розвиток МСФЗ в Україні", доктор економічних наук, професор, експерт-практик з МСФЗ з досвідом 20+ років

Авторський курс Олени Харламової

Алгоритм прийняття рішень за МСФЗ 9

Комплексний підхід до обліку фінансових інструментів вимагає чіткого алгоритму дій, що охоплює весь життєвий цикл активів та зобов'язань.

Визначення бізнес-моделі

Оцінка мети управління активами (договірні потоки, можливий продаж).
Аналіз патернів продажів та політик.

Тест SPPI («тіло та проценти»)

Перевірка грошових потоків на відповідність SPPI (лише основна сума та відсотки). Виявлення нетипових ризиків.

Класифікація та модель оцінки

Вибір моделі оцінки (амортизована вартість, FVOCI або FVTPL) залежно від бізнес-моделі та результатів SPPI.

Модель ECL (очікувані кредитні збитки)

Застосування ECL моделі: визначення стадій (1–3), SICR та прогнозних припущень. Спрощений підхід для дебіторки.

Класифікація фінансових зобов'язань

Зазвичай за амортизованою вартістю. Винятки: деривативи та зобов'язання, класифіковані як FVTPL.

Облік модифікацій умов

Оцінка змін умов договору. Несуттєві зміни — перегляд EIR. Суттєві — припинення визнання та нове зобов'язання.

Припинення визнання (вибуття)

Визначення моменту, коли інструмент перестає визнаватися. Відбувається при передачі ризиків/вигід або втраті контролю.

Рамка стандартів і сфера застосування

1

МСФЗ 9

Регулює:

- Класифікацію та оцінку фінансових активів.
- Модель очікуваних кредитних збитків (ECL).
- Облік фінансових зобов'язань.

2

МСФЗ 7

Вимоги до розкриття інформації щодо:

- Кредитного, ліквіднісного, ринкового ризиків.
- Ієрархії справедливої вартості.
- Чутливості та припущень (ECL).
- Рухів резервів.

3

МСБО 1

Уточнює:

- Класифікацію зобов'язань (поточні/непоточні).
- Вплив ковенантів.
- Презентаційні аспекти.

4

МСБО 32

Регулює подання фінансових інструментів:

- Класифікація (зобов'язання/капітал).
- Облік складених інструментів.
- Умови взаємозаліку.
- Облік власних інструментів капіталу.

Визначення фінансового інструмента

Фінансовий інструмент — це **контракт**, який призводить до виникнення **фінансового активу** в одного суб'єкта та **фінансового зобов'язання** або **інструмента капіталу** — в іншого.

Ключові ознаки:

Контрактність

Наявність договірних прав/зобов'язань

Грошова природа

Потоків (право на отримання/обов'язок сплатити грошові кошти чи інший фінансовий інструмент)

Відмежування. Договори на товари/послуги **не підпадають під МСФЗ 9, якщо** вони відповідають критерію **own-use** (фізична поставка/отримання для власних потреб). **Однак, якщо договір може або зазвичай погашається нетто** (тобто має економіку деривативу), або **містить відокремлюваний вбудований дериватив, застосовується МСФЗ 9.** Торгова дебіторка, що виникає з таких договорів, є **фінансовим активом** і підлягає **ECL**.

Що входить до МСФЗ 9

Приклади у сфері МСФЗ 9:

- **Грошові кошти та депозити**
- **Дебіторська заборгованість** (торговельна/інша), **позики**
- **Боргові цінні папери** (облігації, векселі)
- **Пайові інструменти** (акції, частки)
- **Деривативи** (форварди, свопи, опціони тощо)

Поза сферою прикладів:

- Інвестиції у **групи/асоційовані/спільні підприємства** (інші стандарти)
- **Податки, виплати працівникам**, інші нефінансові статті (окремі стандарти)

Карта фінансових активів

Торговельна/інша дебіторка

Договірні грошові потоки з визначеними строками; у більшості випадків — оцінка за **амортизованою вартістю** (за умови SPPI) та **спрощений ECL**.

Боргові цінні папери

Купон/погашення; залежно від бізнес-моделі та SPPI — **AC**, **FVOCI** (боргові) або **FVTPL**.

Позики/депозити

Як правило, **амортизована вартість** із застосуванням **ефективної ставки** та моделі **ECL**.

Пайові інструменти (акції)

Немає фіксованих грошових потоків як для боргу; оцінка **FVTPL** або за **опцією FVOCI** для інструментів капіталу (без рециклінгу OCI при вибутті).

Ключ для подальших рішень. Характер грошових потоків (SPPI/не SPPI) та **бізнес-модель** управління портфелем визначають категорію оцінки й подальший облік.

Карта фінансових зобов'язань

Типові приклади

Банківські кредити, облігаційні позики, кредиторська заборгованість, гарантійні зобов'язання; окремий випадок — **власна опція** на облік за справедливою вартістю.

Моделі оцінки

За замовчуванням — **амортизована вартість** (ефективна ставка, амортизація дисконту/премії, транзакційні витрати в балансову вартість). Для деривативів і зобов'язань із власною опцією — **через прибуток/збиток**.

Наслідки для звітності

Вибір категорії впливає на **P&L/OCI**, **балансові оцінки**, а також на **розкриття** умов і ризиків у примітках.

Деривативи: огляд

Суть

Деривативи — це контракти, вартість яких залежить від **базового показника** (відсоткова ставка, валютний курс, ціна інструмента/товару тощо) і зазвичай потребують **незначної початкової інвестиції**.

Види

Форварди, свопи, опціони та інші похідні інструменти.

Оцінка

Здебільшого — **через прибуток/збиток** за справедливою вартістю з відповідними **розкриттями** (ризик, ієрархія FV, чутливість).

Кейс: форвардний договір на квартиру

Факти кейсу

- КУА укладає договір купівлі квартири (12 місяців, 5 млн грн).
- Можливість поступки прав (assignment).
- Активний вторинний ринок.
- Мета КУА: перепродати контракт (без фізичної поставки).

Аналіз за МСФЗ 9

Контракт підпадає під МСФЗ 9, якщо:

1. Можливість нетто-розрахунку (гроші/фін. інструмент/продаж договору).
2. Не відповідає критерію власного використання (own-use).

Висновок

- Поступка прав та вторинний ринок -> **нетто-розрахунковий характер**.
- Намір перепродати -> критерій own-use не виконується.
- **Результат:** Облік як дериватив (форвард на нерухомість) за **FVTPL**.

Бізнес-модель «утримання»

Сутність

Портфель управляється з метою отримання контрактних грошових потоків (відсотки/номінал). Продажі можливі, але не є ціллю й мають бути обмеженими за частотою/обсягом та з обґрунтованими причинами (ризик, дефолт, ліквідність, податкові/регуляторні події).

Критерії і спостережні ознаки

Політики/мандати портфеля

Фокусуються на доході від відсотків та поверненні номіналу

KPI

Дохідність до погашення, частка утриманих до погашення, низька частота продажів

Фактична історія

Продажі рідкісні, мотивовані кредитними подіями або керуванням ризиком; відсутність торговельної активності

Наслідки для класифікації/оцінки

За умови SPPI → **амортизована вартість (AC)**.

Транзакційні витрати капіталізуються в балансову вартість; прибуток/збиток формується через ефективну ставку (процентний дохід, амортизація дисконту/премії).

ECL і розкриття

Застосовується модель ECL (стадії 1–3); обов'язкові розкриття методів/припущень, руху резерву.

Міні-приклад

Банківський портфель іпотечних кредитів із стабільним утриманням до погашення; поодинокі продажі дефолтних кредитів колектору → **AC + ECL**.

Типові помилки

- «Косметичні» політики при високій фактичній частоті продажів
- Продажі з метою зафіксувати прибуток при сприятливій кон'юктурі → сигнал, що ціль — не лише потоки

Що документувати

01

Мандат і KPI

Ліміти продажів і їх допустимі причини

02

Аналітика продажів

Фактичні продажі та їх обґрунтування

03

Ризик-апетит

Зв'язок з ризик-апетитом організації

⇌ МОДЕЛЬ 2

Бізнес-модель «утримання/продаж»

Сутність

Подвійна мета: отримання потоків і продажі для керування ліквідністю/ризиком/тривалістю. Продажі — очікувана частина стратегії (не випадкові).

Критерії і спостережні ознаки

Політики

Вказують на регулярні продажі для підтримання цільової дохідності/тривалості/ризикового профілю

КРІ

Оборот портфеля в межах затверджених діапазонів; аналіз дохідності з урахуванням OCI

Наслідки для класифікації/оцінки

За умови SPPI → **справедлива вартість через інший сукупний дохід (FVOCI, боргові).**

%

Купони/проценти

P&L

↗

Переоцінка

OCI з рециклінгом у P&L при вибутті (боргові інструменти)

ECL і розкриття

Модель ECL застосовується (часто стадія 1 для високоякісних паперів); розкриття політики продажів і впливу на OCI/P&L.

Міні-приклад

Портфель державних облігацій для ліквідності: отримують купони, а також періодично продають/купують для керування дюрацією → **FVOCI + ECL (stage 1)**.

Типові помилки

1. Класифікація у FVOCI при торговельній меті (короткий горизонт прибутку) — потрібно FVTPL
2. Відсутність рециклінгу OCI при вибутті боргових паперів

Що документувати

Опис цілей продажів (ліквідність/ALM/ризик), цільові діапазони дюрації/спредів, частота/тригери продажів, аналіз ефективності.

Бізнес-модель «інше/торгівля»

Сутність

Активне управління з фокусом на короткостроковий результат і спекулятивні/арбітражні стратегії; головна мета — прибуток від змін справедливої вартості.

Критерії і спостережні ознаки

Політики

Орієнтація на ринковий результат; високий оборот; щоденна/часта переоцінка

KPI

PnL-трейдинг, VaR/ліміти ризику, тижневі/місячні таргети

Наслідки для класифікації/оцінки

FVTPL незалежно від SPPI (SPPI не проходить по суті мети).

Всі зміни FV → P&L; транзакційні витрати — одразу у P&L.

ECL і розкриття

Для боргових інструментів у FVTPL резерв ECL не визнається (кредитний ризик у FV); для деривативів — оцінка FV включає CVA/DVA, розкриття за МСФЗ 7.

Міні-приклад

Дилінговий портфель корпоративних облігацій і акцій з щоденним ребалансуванням → **FVTPL**.

Типові помилки

- Формальне оголошення «утримання/продаж» при фактичному трейдингу (часті угоди для короткострокового PnL)
- Недостатній контроль ризик-лімітів і процедур оцінки справедливої вартості

Що документувати

 Метрики PnL-керування
Точні метрики та ліміти ризику

 Процедури моделювання FV
Джерела котирувань, ієрархія FV, back-testing

Документування бізнес-моделі та перегляд

Що має бути задокументовано

1

Політики/мандати портфелів

Цілі, допустимі інструменти, горизонт утримання, межі продажів

2

KPI і ліміти

Дохідність, дюрація, спреда, оборот, VaR, частка утриманих до погашення тощо

3

Патерни продажів

Критерії дозволених продажів, очікувані обсяги/частота, типові причини (ліквідність, кредитні події, ALM)

4

Процедури моніторингу

Регулярні звіти, аналіз відхилень між політикою та фактом, тригери ескалації

5

Взаємозв'язок з ризик-менеджментом

Як рішення щодо портфеля синхронізуються з ALM/FTP/ліквідністю

Типові помилки під час документування

- Відсутність доказів (борд-рішень, оновлених політик, KPI) при заявленій зміні моделі
- Невідповідність фактичних продажів заявленим лімітам у моделях «утримання»
- Змішування трейдингу з «утримання/продаж» без чітких рамок і метрик

Перегляд бізнес-моделі (**reclassification**)

Допускається лише при зміні бізнес-моделі управління фінансовими активами, що є значною і документально підтвердженою (рідкісна подія: реструктуризація бізнесу, злиття, змінений мандат управління).

Не є підставою:

зміни в тактичному управлінні або ринкових умовах для окремих інструментів;
короткострокові «перемикання» стратегії.

Дата reclassification — prospective:

переоцінка та перенесення балансових сум без ретроспективного перерахунку минулих періодів; ECL-модель та резерв перераховуються відповідно до нової категорії з цієї дати.

Потрібні розкриття:

характер і причини зміни моделі, вплив на категорії/оцінки/резерви, перехідні таблиці.

SPPI («тіло та проценти»): сутність

Склад потоків

Лише **номінал та винагорода за час і кредитний ризик** (плюс помірна операційна маржа кредитора).

Базові риси процентів

Лінійна часова вартість грошей, компенсація кредитного ризику позичальника; без участі у прибутку позичальника.

Модифікована часова вартість грошей

Період перерахунку ставки має відповідати періоду відсоткового ризику; за відхилень потрібне **кількісне порівняння** з еталонною моделлю.

Допустимі опції

- Дострокове погашення/продовження з **розумною компенсацією**
- Номінування у поширеній для ринку валюті — якщо це не спотворює природу базового кредиту

Без регресу

Допускається, якщо аналіз **базових грошових потоків** підтверджує «номінал і проценти».

SPPI: «червоні прапорці»

Лeverидж і нелінійність

Коефіцієнт на індекс ($k \times \text{індекс}$), асиметричні «стелі/підлоги» ставок, «зворотна плаваюча ставка», складні багатовалютні умови з опціональністю.

Участь у результатах діяльності

Залежність купона/погашення від виручки, прибутковості, показників рентабельності.

Нетипові бази індексації

Біржові індекси акцій, ціни товарів, інші драйвери, не пов'язані з кредитуванням і часовою вартістю грошей.

Конвертація у капітал / нетипові штрафи

Умови, що фактично створюють опціонну складову поза межами базового кредиту.

Модифікована часова вартість грошей без перевірки

Наприклад, щомісячний перерахунок на річній базі **без** кількісного тесту — високий ризик непройдення SPPI.

SPPI на прикладі: умови → висновок

Пройдено SPPI: Базовий Сценарій

Облігація на 3 роки з щоквартальним перерахунком купона (3-місячна ринкова ставка + фіксована маржа). Період перерахунку відповідає відсотковому ризику; відсутні леверидж, участь у прибутку чи нетипові індекси. Дострокове погашення можливе з розумною компенсацією кредитору.

Висновок: Грошові потоки складаються лише з номіналу та процентів (часова вартість грошей + кредитний ризик). Класифікація: за амортизованою вартістю або справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

SPPI не пройдено: Модифіковані Умови

До купона додається частка фінрезультату емітента (наприклад, відсоток від зростання прибутку/EBITDA) або вводиться множник на індекс акцій ($k \times \text{індекс}$).

Висновок: З'являється участь у результатах діяльності або леверидж на нетиповий індекс. Це означає, що потоки вже не лише «номінал і проценти». Класифікація: за справедливою вартістю через прибутки/збитки (незалежно від бізнес-моделі).

Важлива ремарка:

Навіть без участі у прибутку, модифікована часова вартість грошей (наприклад, щомісячний перерахунок на річну ставку) потребує **кількісної перевірки**. Якщо відхилення суттєве — SPPI також не пройдено.

SPPI: наслідки та документація

Матриця рішень

SPPI пройдено

Бізнес-модель «утримання»

→ амортизована вартість

SPPI пройдено

«Утримання/продаж»

→ справедлива вартість через
інший сукупний дохід (боргові
інструменти)

SPPI не пройдено

(за будь-якої бізнес-моделі)

→ справедлива вартість через
прибутки/збитки

Документація обов'язкова

- Запис висновку щодо SPPI (умови, ризики, **кількісний тест** для модифікованої часової вартості грошей, поріг суттєвості), прив'язка до бізнес-моделі та внутрішніх показників ефективності.
- Без регресу:** зафіксувати аналіз **базових потоків**; якщо підтвердження немає — класифікація **через прибутки/збитки**.
- Дострокове погашення/продовження:** обґрунтувати «розумну компенсацію» та відсутність прихованого деривативу, що змінює природу процентів.

Алгоритм класифікації активів

Крок 1: бізнес-модель

Портфеля: утримання /
утримання-продаж /
інше (торгівля)

Крок 2: SPPI

Чи є потоки лише
«номінал і проценти»

Перетин двох рішень

Визначає категорію
оцінки

Документування: короткий висновок за бізнес-моделлю + запис щодо SPPI (у т.ч. кількісна перевірка, якщо потрібно).

Категорії оцінки фінансових активів

Амортизована вартість

- Ефективна ставка
- Проценти та амортизація у прибутках/збитках
- Транзакційні витрати додаються до балансової вартості
- Застосовується модель очікуваних кредитних збитків

Справедлива вартість через інший сукупний дохід (боргові інструменти)

- Купони у прибутках/збитках
- Переоцінка в інший сукупний дохід
- При вибутті — перенесення накопиченого ін. сукупного доходу до прибутків/збитків
- Застосовується модель очікуваних кредитних збитків

Справедлива вартість через прибутки/збитки

- Усі зміни вартості — у прибутках/збитках
- Транзакційні витрати — одразу у витрати
- Резерв очікуваних кредитних збитків не визнається

Опція для інструментів капіталу «через інший сукупний дохід»

01

Рішення разове та невідкличне

На рівні кожного інструмента капіталу
(зроблене під час первісного визнання)

02

Дивіденди

Визнаються у прибутках/збитках за умови
відсутності ознак повернення інвестиції

03

Переоцінка

Відображається в іншому сукупному доході;
**перенесення до прибутків/збитків при
вибутті немає** (залишається в капіталі)

04

Застосовується

Для стратегічних/довгострокових учасей,
де ціль — не короткостроковий результат

Вебінар-практикум "Міграція фінансових активів: перекласифікація та її наслідки за МСФЗ 9"

АГЕНТСТВО
3 МСФЗ

Олена Харламова:
експерт-практик з МСФЗ

Вебінар-практикум

**Міграція
фінансових
активів:
перекласифікація та
її наслідки за МСФЗ 9**

Ціна **4,100.00₴**

Лектор Олена Харламова

Тривалість 4+ години

Слухачів 34 слухачів

Дата **24/7, запис трансляції**

Замовити!

<https://amsfo.com.ua/course/mihratsiia-finansovykh-aktyviv/>

Місток: як класифікація впливає на оцінку та очікувані кредитні збитки

Де відображаються зміни вартості:

- **Амортизована вартість** → проценти/амортизація в прибутках/збитках
- **Справедлива вартість через інший сукупний дохід (боргові)** → купони в прибутках/збитках, переоцінка — в інший сукупний дохід
- **Справедлива вартість через прибутки/збитки** → усе в прибутках/збитках

Очікувані кредитні збитки:

Є для амортизованої вартості та боргових у «через інший сукупний дохід»

Немає для категорії «через прибутки/збитки»

Примітки: узгодити з бізнес-моделлю, розкрити методи/припущення, рух резерву, чутливість

Орієнтир: типові профілі інструментів

Торговельна дебіторська заборгованість

Амортизована вартість + **спрощений підхід** до очікуваних кредитних збитків

Облігації з метою утримання та продажу

Справедлива вартість через інший сукупний дохід + **очікувані кредитні збитки (здебільшого перша стадія)**

Короткострокові інвестиції для результату періоду

Справедлива вартість через прибутки/збитки

Стратегічні акції

Опція «через інший сукупний дохід» (для інструментів капіталу), **без** перенесення накопиченого іншого сукупного доходу при вибутті

Кейс актив 1 — амортизована вартість (торговельна дебіторка)

1

Умови

Продаж з відстрочкою платежу 12 міс.;
номінал 300 000; ринкова ставка 14% річних.

2

Первісне визнання (дисконт)

- Приведена вартість: $300\,000 / 1,14 = 263\,158$
- Фінансовий компонент (дисконт): **36 842**
(300 000 – 263 158)

3

Подальший облік (ефективна ставка 14%)

- Процентний дохід за період: $263\,158 \times 14\% = 36\,842$
- Балансова вартість на дату погашення: **300 000**

Типова послідовність проведення:

01

Визнання дебіторки за справедливою вартістю компенсації

Дт «Дебіторська заборгованість» 263 158; Кт «Дохід від реалізації» 263 158

02

Визнання фінансового компонента протягом відстрочки

Дт «Дебіторська заборгованість» 36 842; Кт «Фінансові доходи» 36 842

03

Надходження коштів

Дт «Грошові кошти» 300 000; Кт «Дебіторська заборгованість» 300 000

Нотатка. Для торговельної дебіторки застосовується спрощений підхід до очікуваних кредитних збитків.

Амортизована собівартість: ставки, дисконти, премії та SPPI

Ціна	1,200.00€
Лектор	Олена Харламова
Тривалість	2+ години
Слухачів	51 слухач
Дата	24/7, запис трансляції

Замовити!

Огляд

Програма

Лектор

<https://amsfo.com.ua/course/amortyzovana-sobivartist-stavky-dyskonty-premii-ta-sppi/>

Кейс актив 2 — боргові інструменти «утримання/продаж» (справедлива вартість через інший сукупний дохід)

Умови

- Облігації на **1 000 000**
- Купон **12%** річних
- Строк **3 роки**
- Придбання за номіналом

Поточний облік:

- Купонний дохід (щороку): **120 000** → у прибутки/збитки
- Переоцінка до справедливої вартості на кожну звітну дату → в інший сукупний дохід

Ілюстрація (припущення щодо ринку):

 Нотатка. Для боргових інструментів у цій категорії застосовується модель очікуваних кредитних збитків.

Кейс актив 3 — портфель за справедливою вартістю через прибутки/збитки

Умови

Активно керований портфель на **500 000** (короткий горизонт, мета результату періоду)

Первісне визнання

Транзакційні витрати — **відразу у витрати**

Переоцінка та доходи

Усі зміни справедливої вартості, а також відсотки/дивіденди — **у прибутки/збитки** в періоді їх виникнення

Ілюстрація:

Подія

Кінець періоду: справедлива вартість **525 000**

Комісія брокеру при купівлі **3 000**

Облік

Прибуток 25 000 у прибутки/збитки

Витрати періоду **3 000**

 Нотатка. Резерв очікуваних кредитних збитків для цієї категорії **не визнається** (кредитний ризик відображено у справедливій вартості).

Кейс актив 4 — інструменти капіталу з опцією «через інший сукупний дохід»

Умови

Стратегічні акції, первісне визнання **200 000**; прийняте **разове невідкличне рішення** відображати переоцінку в іншому сукупному доході.

Облік:

- **Дивіденди** (за відсутності ознак повернення інвестиції) → у прибутки/збитки
- **Переоцінка** до справедливої вартості → в інший сукупний дохід; **без перенесення** при вибутті

Ілюстрація:

1

Кінець року 1

Справедлива вартість **230 000** → OCI **+30 000** (накопичено у власному капіталі). Дивіденди 6 000 → у прибутки/збитки.

2

Продаж на початку року 2 за 240 000

- Визнати прибуток від реалізації у прибутки/збитки **не потрібно** (накопичений інший сукупний дохід **не переноситься**)
- Дозволено внутрішнє переміщення в капіталі (з іншого сукупного доходу до нерозподіленого прибутку) **без** впливу на прибутки/збитки

 Нотатка. Опція обирається **на рівні інструмента** під час первісного визнання і не відкликається.

Кейс : ефективна ставка + витрати на угоду, категорія «амортизована вартість»

Умова (борговий актив): номінал 1 000 000; купон 10% щороку; строк 3 роки; ціна 950 000; витрати на угоду 20 000 → первісна балансова вартість **970 000**. **Ефективна ставка (EIR): $\approx 11,2326\%$** .

Амортизована вартість:

Рік	Баланс на початок	Процентний дохід (EIR)	Грошовий купон	Амортизація дисконту	Баланс на кінець
1	970 000	108 956	100 000	8 956	978 956
2	978 956	109 962	100 000	9 962	988 919
3	988 919	111 081	100 000	11 081	1 000 000

Бухгалтерський облік

Первісне визнання (T_0):

- Дт «Фінансовий актив (облігації) — амортизована вартість» **970 000** Кт «Грошові кошти» **970 000** (ціна 950 000 + витрати на угоду 20 000 капіталізовано у балансову вартість)

Рік 1 (на кінець року):

- Нарахування процентів за EIR: Дт «Фінансовий актив (амортизована вартість)» **108 956** Кт «Процентні доходи (проценти)» **108 956**
- Отримання купона: Дт «Грошові кошти» **100 000** Кт «Фінансовий актив (амортизована вартість)» **100 000** (чиста амортизація дисконту = 8 956; баланс = 978 956)

Рік 2 (аналогічно):

- Нарахування процентів за EIR: Дт «Фінансовий актив...» **109 962** Кт «Процентні доходи» **109 962**
- Отримання купона: Дт «Грошові кошти» **100 000** Кт «Фінансовий актив...» **100 000** (амортизація дисконту = 9 962; баланс = 988 919)

Рік 3 та погашення номіналу:

- Нарахування процентів за EIR: Дт «Фінансовий актив...» **111 081** Кт «Фінансові доходи» **111 081**
- Отримання купона: Дт «Грошові кошти» **100 000** Кт «Фінансовий актив...» **100 000**
- Отримання номіналу та припинення визнання: Дт «Грошові кошти» **1 000 000** Кт «Фінансовий актив (амортизована вартість)» **1 000 000** (баланс сходиться до номіналу; актив списано)

ESL: модель і стадії

Суть. Оцінюємо очікувані (а не понесені) збитки з урахуванням ймовірності дефолту та відновлень/забезпечення, із прогностним (forward-looking) поглядом.

Стадія 1 (12 місяців)

- Ризик не зріс суттєво
- Визначаються 12-місячні очікувані збитки
- Проценти — на валовій сумі

Стадія 2 (пожиттєві)

- Суттєве зростання кредитного ризику (SICR)
- Визначаються пожиттєві збитки
- Проценти — на валовій сумі

Стадія 3 (кредитне знецінення)

- Є об'єктивні ознаки знецінення
- Пожиттєві збитки
- Проценти — на чистій сумі (валова мінус резерв)

Прогнозність

Сценарії макроекономіки, ваги сценаріїв.

Сегментація

Однорідні групи (продукт, строк, забезпечення, регіон, профіль боржника). Для торговельної дебіторки — спрощений підхід (одразу пожиттєві).

ESL: дані, припущення, контроль якості

PD (ймовірність дефолту)

Ймовірність дефолту за період

LGD (втрата при дефолті)

Втрата при дефолті з урахуванням забезпечення, витрат і строків стягнення

EAD (експозиція)

Експозиція на дату дефолту, у т.ч. позабалансові ліміти

Джерела і оновлення

Історія списань/відновлень, внутрішні та ринкові дані; регулярне оновлення параметрів і макроприпущень.

Контроль якості

Бек-тест

Факт vs прогноз

Чутливість

± PD/LGD/EAD, макроіндекси, оверлеї

SICR-тригери

Прострочка, даунгрейд, реструктуризація, макроіндикатори

Документація: параметри, сценарії, ваги, ланцюг погоджень, версійність моделей.

Кейс А

Матриця для торговельної дебіторки (спрощений підхід)

Метод. Позитивні очікувані збитки за «віковими» кошиками:
валова сума × ставка збитків × макро-множник.

Розрахунок резерву:

Період	Валова сума	Ставка	Множник	Резерв
0–30 дн	2 400 000	0,60%	1,10	15 840
31–60 дн	600 000	2,50%	1,20	18 000
61–90 дн	250 000	6,00%	1,20	18 000
91–180 дн	120 000	15%	1,20	21 600
180+ дн	80 000	60%	1,20	57 600
Разом				131 040

Проводки:

1

Визнання/збільшення резерву

Дт Витрати від знецінення 131 040 / Кт Резерв під ECL 131 040

2

Списання безнадійної частини

Дт Резерв під ECL / Кт Дебіторська заборгованість (валова)

3

Надходження після списання

Дт Грошові кошти / Кт Доходи від відновлення боргів

Контроль. Щоквартальний бек-тест ставок і макро-множників.

Кейс В

Кредит, Стадія 1 (12-місячні збитки)

Умови:

- EAD = 5 000 000
- $PD_{12M} = 3\%$
- LGD = 35%
- Ставка дисконту $r = 12\%$

Ризик суттєво не зріс (ще Стадія 1).

Формула

$$ECL_{12M} = EAD \times PD_{12M} \times LGD / (1 + r)^1$$

Підрахунок

$$5\,000\,000 \times 0,03 \times 0,35 / 1,12 = 46\,875$$

Проводка:

Дт Витрати від знецінення 46 875 / Кт Резерв
під ECL 46 875

Контроль SICR:

- Пороги прострочки (напр., ≥ 30 днів)
- Даунгрейд
- Реструктуризація з ознаками фінтруднощів
- Негативні макро-сигнали

Кейс С

Кредит, Стадія 2 (пожиттєві збитки) — повний розрахунок

Припущення (щоб все сходилось до ~232 781):

Експозиція (EAD)

У кожному році = **5 000 000** грн (для простоти — не амортизується)

Втрати (LGD)

35%

Дисконтування (r)

12% (для приведення майбутніх збитків до звітної дати)

Річні ймовірності дефолту (PD за рік)

- Рік 1: **4%**
- Рік 2: **6%**
- Рік 3: **8%**

Умовні ймовірності дефолту

Ймовірність «збанкрутує саме в році t» з урахуванням виживання до початку цього року:

- Рік 1: **0,0400**
- Рік 2: $(1 - 0,04) \times 0,06 = \mathbf{0,0576}$
- Рік 3: $(1 - 0,04) \times (1 - 0,06) \times 0,08 = \mathbf{0,072192}$

Формула пожиттєвих очікуваних збитків (у спрощеному вигляді):

Очікувані збитки = сума за роками $[\text{EAD} \times \text{LGD} \times \text{умовний PD}_t / (1 + r)^t]$.

Розрахунок **ПОЖИТТЄВИХ** збитків

01

Недисконтований очікуваний збиток по роках

Рік 1: $5\,000\,000 \times 0,35 \times 0,0400 = 70\,000$ •

Рік 2: $5\,000\,000 \times 0,35 \times 0,0576 = 100\,800$ •

Рік 3: $5\,000\,000 \times 0,35 \times 0,072192 = 126\,336$ •

02

Дисконтування до звітної дати

Рік 1: $70\,000 / (1,12)^1 = 62\,500$ •

Рік 2: $100\,800 / (1,12)^2 = 80\,357,14$ •

Рік 3: $126\,336 / (1,12)^3 = 89\,923,47$ •

03

Підсумок (ЕСЛ позиттєвий)

Разом: $62\,500 + 80\,357,14 + 89\,923,47 = 232\,780,61 \approx 232\,781$ грн

Зведена таблиця розрахунку ECL

Рік	Умовний PD	Недисконтований збиток (грн)	Дисконт-фактор	Дисконтований збиток (грн)
1	0,0400	70 000	1 / 1,12	62 500,00
2	0,0576	100 800	1 / 1,12 ²	80 357,14
3	0,072192	126 336	1 / 1,12 ³	89 923,47
Разом				232 780,61 ≈ 232 781

Проводки і перехід зі Стадії 1

Варіант 1: Був резерв Стадії 1

Якщо **раніше був резерв Стадії 1** (з нашого кейсу В: **46 875 грн**), то при переході у Стадію 2 донараховуємо **різницю**:

$$232\,781 - 46\,875 = 185\,906 \text{ грн (}\approx\text{)}$$

Дт Витрати від знецінення 185 906 / Кт Резерв під ECL 185 906

Варіант 2: Резерву не було

Якщо резерву не було — визнаємо повні **232 781 грн**:

Дт Витрати від знецінення 232 781 / Кт Резерв під ECL 232 781

Кейс D

Кредит, Стадія 3 (кредитне знецінення)

Умови:

Очікуваний дефіцит грошових потоків через 2 роки — **1 700 000**;
дисконтування **12%**.

Оцінка:

$$ECL = 1\,700\,000 / (1,12)^2 = \approx \mathbf{1\,355\,230}$$

❑ Дефіцит = різниця між контрактними та очікуваними потоками з урахуванням відновлень/забезпечення.

Особливості Стадії 3:

Проценти — на чисту балансову суму

Подальші відновлення/списання — через прибутки/збитки

Забезпечення відображається в LGD

Проводки:

Визнання/оновлення резерву

Дт Витрати від знецінення / Кт Резерв під ECL ($\approx 1\,355\,230$)

Списання безнадійної частини

Дт Резерв під ECL / Кт Кредит (валова сума)

Відновлення після списання

Дт Грошові кошти / Кт Доходи від відновлення боргів

Подання у звітності та розкриття **щодо ECL**

Баланс

Показуємо валову суму та резерв окремо; у примітках — чиста сума.

Звіт про прибутки/збитки

Витрати/доходи від знецінення;
для Стадії 3 — процентний дохід
на чистій сумі.

Рух резерву

Початок → нарахування →
використання/списання →
перекид між стадіями → кінець.

Методи/припущення

PD/LGD/EAD, підхід до SICR, сценарії, ваги, оверлеї
(обґрунтування), чутливість.

Сегменти

Розкриття за класами
інструментів/строками/забезпеченням; якісні
пояснення трендів та змін.

Резерв очікуваних кредитних збитків: від оцінки та створення до аналізу та звітності

Ціна	3,200.00€
Лектор	Олена Харламова
Тривалість	4+ години
Слухачів	90 слухачів
Дата	24/7, запис трансляції

Замовити!

<https://amsfo.com.ua/course/rokz-2025/>

Класифікація фінансових зобов'язань

За замовчуванням

Облік за амортизованою вартістю

- Ефективна ставка
- Амортизація дисконту/премії
- Процентні витрати у прибутках/збитках

Оцінка за справедливою вартістю через прибутки/збитки

Застосовується для:

- Деривативів (крім певних договорів власного капіталу)
- Власної опції (якщо усуває/суттєво зменшує невідповідності в оцінці або портфель управляється за справедливою вартістю)

Первісне визнання

За амортизованою вартістю — транзакційні витрати зменшують первісну балансову вартість

За справедливою вартістю через прибутки/збитки — витрати переважно визнаються у витратах періоду

Міні-кейс зобов'язання (амортизована вартість)

1

Умови (окремий, самостійний кейс)

- **Банківський кредит:** номінал 1 000 000 грн, строк 3 роки
- **Купон** (процентні платежі за договором): 10% на рік = 100 000 грн щороку; в кінці 3-го року — погашення номіналу 1 000 000 грн
- **Транзакційні витрати** при залученні: 20 000 грн → первісна балансова вартість 980 000 грн
- **Ефективна ставка** (розрахована за рівнянням теперішньої вартості потоків до 980 000): **10,8158055% річних**

2

Амортизаційна таблиця

Точні значення, округлено до грн

Рік	Баланс на початок	Процентні витрати (10,8158055%)	Грошовий купон	Амортизація дисконту	Баланс на кінець
1	980 000	105 994	100 000	5 994	985 994
2	985 994	106 643	100 000	6 643	992 637
3	992 637	107 362	100 000	7 362	1 000 000

Примітка: за точних (неокруглених) розрахунків баланс на кінець 3-го року сходиться до 1 000 000 грн, після сплати номіналу зобов'язання припиняється (0).

Бухгалтерський облік

01

Первісно

- Дт «Грошові кошти» 1 000 000
- Кт «Довгострокові кредити банків» 1 000 000
- Дт «Довгострокові кредити банків (коригування на витрати)» 20 000
- Кт «Грошові кошти/Кредиторська заборгованість» 20 000

→ **балансова вартість 980 000**

02

Щороку

- Дт «Фінансові витрати (проценти)» (за ефективною ставкою)
- Кт «Довгострокові кредити банків» (на суму амортизації дисконту)
- Дт «Довгострокові кредити банків» 100 000
- Кт «Грошові кошти» 100 000 (виплата купона)

03

Погашення номіналу (рік 3)

- Дт «Довгострокові кредити банків» 1 000 000
- Кт «Грошові кошти» 1 000 000

Принцип класифікації зобов'язань (поточні/непоточні)

Ключове правило

Право відстрочити погашення **≥ 12 місяців** має існувати **на звітну дату**

Немає права

Якщо такого права немає (або воно залежить від умов, не виконаних на звітну дату) — класифікуємо як **поточне**

Є право

Якщо за договором є безумовне право пролонгації на звітну дату — класифікуємо як **непоточне**

МСБО 1: ковенанти та розкриття (оновлення)

Порушення на звітну дату

Якщо ковенанти, що впливають на право відстрочки, мають бути виконані на або до звітної дати, і вони порушені, зобов'язання — **поточне**, навіть якщо «waiver» отримано після звітної дати.

Тест після звітної дати

Якщо ковенант тестується після звітної дати (напр., через 6 міс.), він не змінює класифікацію на звітну дату, але вимагає розкриття: умови тесту, ризик дострокового погашення, можливі дії управління (орієнтир: пп. 69D–69F, 76ZA–76ZB МСБО 1).

ПРИКЛАД 1

МСБО 1 — приклад 1: порушення ковенанта на звітну дату

Умови договору

- Строк кредиту: >12 міс.
- Ключовий ковенант: $\text{Debt/EBITDA} \leq 3,0$ (має виконуватися на 31.12.20X1)
- Факт на 31.12.20X1: $\text{Debt/EBITDA} = 3,4$ (порушено)
- Лист-звільнення (waiver) від банку: отримано 15.01.20X2 (після звітної дати)

(Відсоткові зобов'язання) /
EBITDA

31.12.20X1 (звітна дата)

Права відстрочити погашення **немає**, бо умова невиконана

1

2

Після 31.12.20X1

Отриманий waiver **не змінює** класифікацію на звітну дату

Аналіз за МСБО 1

- **Ключовий принцип:** право відстрочити погашення ≥ 12 міс. має існувати на звітну дату
- Порушення ковенанта на звітну дату $\rightarrow$ зобов'язання підлягає **достроковому погашенню** (або банк має таке право) $\rightarrow$ класифікуємо як **поточне**
- Waiver після дати балансу — це **подія після звітної дати, що не коригує** класифікацію

Класифікація та розкриття

Класифікація

Поточне зобов'язання

на 31.12.20X1

Розкриття (що саме вказати у примітках)

1

Суть порушення

Який ковенант, фактичне значення показника, поріг

2

Дата та основні умови отриманого waiver

Строки дії, додаткові вимоги

3

Потенційні наслідки для ліквідності

Ризик дострокового стягнення, зміни ставки, вимоги до забезпечення

4

Заходи управління ризиком

План зниження боргу/підвищення EBITDA, перегляд бюджету/ковенантів

5

Вплив на класифікацію

Короткий опис впливу на **поточну/непоточну** класифікацію боргу

ПРИКЛАД 2

МСБО 1 — приклад 2: тест ковенанта після звітної дати

Умови договору

Interest Coverage (коефіцієнт покриття відсотків) — це ковенант/фінансовий показник, який показує, скільки разів прибуток або грошовий потік компанії «покриває» відсоткові витрати за боргом за період.

- Строк кредиту: >12 міс.
- Ковенант: **Interest Coverage** $\geq 4,0$, тестування — **30.06.20X2** (саме ця дата передбачена договором)
- Факт на **31.12.20X1**: показники в нормі; банк **не має права** вимагати дострокового погашення до тесту 30.06.20X2
- Право пролонгації/відстрочки за договором існує на 31.12.20X1

31.12.20X1 (звітна дата)

Порушення **немає**, тест ще **не настав**

30.06.20X2

Дата майбутнього тесту; потенційний ризик порушення оцінюється у примітках

Аналіз за МСБО 1

- Якщо ковенант підлягає виконанню **після** звітної дати, він **не впливає** на класифікацію на 31.12.20X1
- На звітну дату компанія **має право** відстрочити погашення ≥ 12 міс. → підстав для «поточного» немає

Класифікація та розкриття

1

Класифікація

Непоточне зобов'язання

на 31.12.20X1

Розкриття (що саме вказати у примітках)

Умови ковенанта і дата тестування

30.06.20X2

Поточні значення релевантних показників

На 31.12.20X1 (для контексту)

Ризик потенційного порушення

На дату майбутнього тесту; можливі наслідки (підвищення ставки, дострокове погашення, додаткове забезпечення)

План дій управління

Буфери, резервні лінії, кроки зі зниження боргу/підвищення прибутковості

Політика моніторингу

Посилання на політику моніторингу ковенантів і внутрішні тригери раннього попередження

Модифікація фінансових інструментів: суть і відмінності (активи vs зобов'язання)

Визначення (робоче)

модифікація — це **зміна договірних умов** інструмента (ставка, графік, індексація, комісії, ковенанти тощо), яка **впливає на майбутні грошові потоки** порівняно з первісними.

Коли виникає

додаткова угода, «payment holiday», reset ковенантів, зміна маржі/індексу, перенесення строків, одноразові комісії, обмін «старий на новий» договір тощо.

Ключове рішення

модифікація призводить до

без припинення визнання (зміни несуттєві)

з припиненням визнання (зміни суттєві → старий інструмент припиняється, визнається новий).

Фінансові зобов'язання:

Практичний поріг суттєвості

широко використовується «**10%-тест**» ($|PV(\text{new}) - PV(\text{old})| / PV(\text{old})$). Додатково — якісні ознаки (нетипові індекси, конверсії тощо).

Без припинення

переоцінюємо **балансову вартість** до $PV(\text{нових потоків})$, дисконтуючи **початковою ефективною ставкою**; **різницю** визнаємо в **прибутках/збитках** (як витрати/дохід від модифікації).

З припиненням

припиняємо старе зобов'язання; визнаємо **нове за справедливою вартістю** (як правило, ціна операції з урахуванням витрат); **різниця** — у **прибутках/збитках**.

Комісії/фі

включаємо у розрахунок змінених потоків (впливають на PV та результат модифікації).

Фінансові активи (боргові):

Тест суттєвості

порівняння **теперішньої вартості нових потоків** (дисконт **початковою ефективною ставкою**) із **балансовою вартістю**; також якісні ознаки (зміна природи ризиків, SPPI-ризиків).

Без припинення

коригуємо **валову** балансову вартість до PV(нових потоків); **різницю** визнаємо у **прибутках/збитках** як результат модифікації; **ECL** переглядаємо (можлива зміна стадії).

З припиненням

списуємо старий актив (з резервом ECL), визнаємо **новий** за **справедливою вартістю**; результат — у **прибутках/збитках**; **ECL** рахуємо **з нуля** для нового активу.

Комісії/фі

враховуємо у грошових потоках (впливають на PV та результат модифікації).

Модифікації без припинення визнання

Коли застосовується

Зміни умов **несуттєві**: грошові потоки змінено, але вони **не є суттєво іншими** порівняно з початковими.

Правило обліку (активи і зобов'язання):

01

Перераховується **балансова (валова) вартість** до теперішньої вартості **модифікованих** грошових потоків, **дисконтованих за початковою ефективною ставкою**

02

Різниця між старою балансовою вартістю і новою теперішньою вартістю визнається у **прибутках/збитках як результат модифікації**

03

Далі — **нова амортизація за початковою** ефективною ставкою (для активів) або за **новою балансовою** (для зобов'язань) з урахуванням змінених потоків

Наслідки:

Відсутність припинення визнання; без «обнулення» резервів ECL (для активів — оновлюються оцінки ECL).

Модифікації з припиненням визнання

Коли застосовується

Зміни умов/грошових потоків **суттєві**: інструмент вважається **де-факто іншим**.

Правило обліку:

Старий інструмент (актив або зобов'язання) **списується**

Новий інструмент визнається за **справедливою вартістю** (для зобов'язання — за ціною операції з урахуванням витрат; для активу — за справедливою вартістю/ціною операції)

Різниця між балансовою старого і первісною вартістю нового визнається **у прибутках/збитках**

Наслідки:

Для активів — новий цикл **ECL** від первісного визнання; для зобов'язань — нова ефективна ставка.

Модифікації: «червоні прапорці»

1

Перезапуск ковенантів

Із більш жорсткими/іншими метриками або «перезапуском» строків тестування

2

Відстрочки платежів

З **капіталізацією** відсотків/штрафів (зміна профілю потоків)

3

Позаринкові індексації

Перехід з ринкового індексу на «власний» або додавання нетипових надбавок

4

Складні структури комісій

Великі одноразові комісії на вході/виході, комісія за успіх, маржі зі зростанням/зниженням, що не відбивають ринок

5

Де-факто реструктуризації

Переговори через фінансові труднощі позичальника, списання частини боргу, розширення пільгових періодів

Відмінності кредит vs облігація:

- **Облігації:** інколи **колективна згода** власників, **заміна проспекту**, обмеження на одиничні домовленості
- **Кредити:** гнучкі двосторонні **додаткові угоди**, ковенанти «на замовлення»

Схема рішень (логіка визначення суттєвості)

01

Ідентифікувати зміни умов

Ставка, строки, купон, індексація, комісії, графік

02

Оцінити суттєвість змін грошових потоків

- Розрахувати **теперішню вартість** нових потоків (**PV(new)**), **дисконтуючи** початковою **ефективною ставкою**
- Порівняти з **балансовою вартістю** або **PV(old)**
- **Різниця у %** = $|PV(new) - PV(old)| / PV(old)$

03

Порівняти з внутрішнім порогом суттєвості

На практиці широко використовують **10%** тест для зобов'язань; для активів — професійне судження + якісні ознаки

04

Рішення

- Якщо **несуттєво** → **без припинення**: коригування балансової вартості та визнання **результату модифікації** у прибутках/збитках
- Якщо **суттєво** → **з припиненням**: списати старий, визнати новий інструмент

Кейс А (без припинення): $PV(old)=920\ 000$; $PV(new)=1\ 005\ 000$

Вхідні дані (умовно для зобов'язання):

- Балансова вартість до модифікації: $PV(old) = 920\ 000$ грн (це теперішня вартість старих потоків за початковою ефективною ставкою)
- Погоджені нові потоки $\rightarrow PV(new) = 1\ 005\ 000$ грн (дисконтовано **тією ж** початковою ефективною ставкою)
- **Відносна різниця:** $(1\ 005\ 000 - 920\ 000) / 920\ 000 = 9,24\%$ (< внутрішнього порога суттєвості 10%)

 Висновок: без припинення визнання

Облік (для зобов'язання):

- Нова балансова вартість = **1 005 000**
- **Результат модифікації** (витрата): $1\ 005\ 000 - 920\ 000 = 85\ 000 \rightarrow$ у прибутках/збитках

Проводка (типово):

Дт **Фінансові витрати (результат модифікації)** 85 000 / Кт **Фінансове зобов'язання** 85 000 (підвищуємо балансову вартість до PV нових потоків)

Далі ведемо амортизацію від **1 005 000** за **початковою ефективною ставкою** з урахуванням нового графіка.

Для **активу** логіка і проводка дзеркальні: Коли $PV(new) <$ балансової вартості активу $\rightarrow$ визнаємо **дохід від модифікації** (Кт «Доходи від фінансової діяльності»), коригуючи валову вартість активу до $PV(new)$.

Кейс В (з припиненням): поріг перевищено

Вхідні дані (зобов'язання):

- Балансова вартість до модифікації (PV(old)): **950 000 грн**
- Нові потоки (перехід з фіксованої на високу змінну ставку, велика одноразова комісія на вході): **PV(new) = 1 070 000 грн** (дисконтовано початковою ЕПС)
- **Відносна різниця:** $(1\,070\,000 - 950\,000) / 950\,000 = 12,63\%$ ($> 10\%$)

Висновок: суттєво → припинення визнання старого зобов'язання, визнання **нового**

Облік:

- **Списуємо** старе зобов'язання 950 000
- **Визнаємо** нове зобов'язання за **справедливою вартістю** (як правило, дорівнює ціні операції/отриманим коштам з урахуванням витрат) — припустимо, **1 060 000**
- **Результат у прибутках/збитках:** $1\,060\,000 - 950\,000 = 110\,000$ (витрата)

Проводки (типово):

- Дт **Фінансове зобов'язання (старе)** 950 000 / Кт **Прибутки/збитки від припинення** 950 000 (закриваємо старе)
- Дт **Грошові кошти/винагорода** 1 060 000 / Кт **Фінансове зобов'язання (нове)** 1 060 000

Різниця до прибутків/збитків відображається відповідно до фактичних потоків і витрат угоди (у прикладі — 110 000 витрат сукупно).

*Для **активів** при суттєвій модифікації: списуємо старий актив (валова/резерв), визнаємо новий за справедливою вартістю; різницю — у прибутках/збитках; резерв **ECL** рахується заново.*

Практичні акценти і контроль

Дисконтування

Дисконт завжди — початковою ефективною ставкою при тесті несуттєвості (без припинення)

Комісії/fees

При модифікації: включати в розрахунок PV(new) (бо вони змінюють грошові потоки)

Внутрішній поріг

(напр., 10% для зобов'язань):
закріпити в політиці, але пам'ятати про **якісні ознаки** (нетипові індекси, конверсії, опціони)

Документація:

- Опис змін, розрахунок PV(old)/PV(new), %-різниці, рішення (без/з припинення)
- Проводки, оновлені графіки амортизації, вплив на ECL (для активів)

Розкриття (МСФЗ 7/МСБО 1):

- Суттєві модифікації; вплив на проценти, ліквідність, ковенанти
- Для зобов'язань — перехід у поточну класифікацію при ризику порушення умов

Фінансові інструменти: облік і розрахунки при модифікаціях (+ приклад в Excel)

Ціна	1,100.00€
Лектор	Олена Харламова
Тривалість	2+ години
Слухачів	50 слухачів
Дата	24/7, запис трансляції

Замовити!

<https://amsfo.com.ua/course/finance-instruments/>

Припинення визнання: фінансові активи

01

Критерії

Передано права на грошові потоки АБО збережено права, але укладено зобов'язання переказувати потоки без суттєвої затримки.

02

Оцінюємо

(а) передання ризиків і вигід; (б) контроль над активом.

03

Рішення

Передано суттєво всі ризики/вигоди → припиняємо визнання. Утримано суттєві ризики/вигоди → не припиняємо. Ні те, ні інше → тест контролю.

Факторинг / сек'юритизація

- **Без регресу, без утриманої участі** → зазвичай припинення визнання
- **З регресом, спред-рахунками, субординованими траншами, гарантіями** → часто продовження участі (утримані ризики) → не припиняємо повністю; відображаємо продовження участі (окремий актив/зобов'язання)

Часткові передачі

- **Пропорційна** (фіксована частка кожного грошового потоку) → можливе часткове припинення визнання
- **Непропорційна** (перші втрати, залишкові потоки, трауншування) → зазвичай утримані ризики → припинення не відбувається або відбувається частково з визнанням продовженої участі

Припинення визнання: фінансові зобов'язання

Погашення

Виконання зобов'язання

Юридичне звільнення

Кредитор відмовився від права вимоги / звільнення судом

Заміна або суттєва модифікація

Вважається припиненням старого та визнанням нового зобов'язання (поширений орієнтир — тест 10% за теперішньою вартістю потоків)

Облік результату

- Різницю між балансовою вартістю припиненого зобов'язання і вартістю нового/сплаченою винагородою визнаємо у прибутках/збитках. Витрати/комісії при заміні включаємо до первісної оцінки нового зобов'язання.

Розкриття

Суттєві припинення, причини (погашення, звільнення, заміна), ефект для прибутків/збитків, вплив на строки погашення та ліквідність.

Що вважається РОСІ

Критерій РОСІ

Фінансовий актив є РОСІ, якщо він кредитно-знецінений на дату первісного визнання (тобто вже має ознаки кредитного знецінення). Це визначення є ключовим, бо саме воно запускає спеціальні правила щодо процентного доходу та резерву.

Первісне визнання

РОСІ визнається за загальними правилами первісного визнання фінансових активів, але з урахуванням того, що:

Оцінка

у розрахунок первісної оцінки/ціни вже «вшиті» кредитні очікування

Правила

далі застосовуються спеціальні правила для процентного доходу та зменшення корисності

Ключова практична дія для обліку: з першого дня актив ідентифікується як РОСІ і далі не переходить між стадіями моделі зменшення корисності.

% ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД

Процентний дохід: тільки **кредитно-скоригована** ефективна ставка

Для РОСІ процентний дохід визначається так:

Застосування ставки

застосовується відкоригована на кредитний ризик ефективна ставка відсотка

База нарахування

база нарахування — амортизована собівартість (а не валова балансова вартість)

Практично це означає:

Ефективна ставка

- «ефективна ставка» для РОСІ від самого початку враховує кредитні очікування

Процентний дохід

- процентний дохід для РОСІ не «перераховується» довільно — він слідує методу ефективної ставки

Резерв очікуваних кредитних збитків: тільки кумулятивні зміни з дати первісного визнання

Для РОСІ не працює логіка «12-місячні збитки на старті» та «перехід між стадіями». Замість цього:

01

Кумулятивні зміни

резерв відображає лише кумулятивні зміни очікуваних кредитних збитків за весь строк дії з моменту первісного визнання

02

Визнання змін

будь-які зміни цих очікуваних збитків визнаються у прибутку або збитку як прибуток/збиток від зменшення корисності

03

Сприятливі зміни

сприятливі зміни (зменшення очікуваних кредитних збитків порівняно з первісними очікуваннями) визнаються як прибуток від зменшення корисності

Це правило — «якір» для всіх сценаріїв з dynamic expected cash flows у РОСІ.

Межа між "перерахунком потоків" і "зменшенням корисності"

МСФЗ 9 дозволяє в окремих випадках переглядати очікувані грошові потоки та коригувати балансову вартість через прибуток або збиток за методологією Б5.4.6, але:

Б5.4.6 не застосовується до змін, які є змінами в оцінках очікуваних кредитних збитків.

Практичний висновок:

1

Кредитні причини

якщо зміна очікуваних потоків викликана кредитними причинами (стягуваність, дефолти, відшкодування) — це імпейрмент (POCI: кумулятивні зміни за весь строк)

2

Некредитні причини

якщо причина некредитна, тоді можливе застосування механіки перерахунку потоків (але кредитний компонент не «проводиться» через Б5.4.6)

Подання у фінансовій звітності

Звіт про фінансовий стан

Для РОСІ в звіті про фінансовий стан зазвичай подають:

- фінансовий актив за амортизованою собівартістю (нетто)
- або валово та окремо резерв (як контракти), залежно від політики подання

Звіт про прибутки або збитки

У звіті про прибутки або збитки:

- процентний дохід (за кредитно-скоригованою ефективною ставкою) — окремо
- прибуток/збиток від зменшення корисності — окремо, включно зі сприятливими змінами для РОСІ

Розкриття (принципово важливе для РОСІ)

Користувачу звітності має бути зрозуміло:

01

що актив(и) є РОСІ (тобто кредитно-знецінені на старті)

02

як компанія визначає кредитно-знецінений статус

03

як формується процентний дохід (кредитно-скоригована ставка)

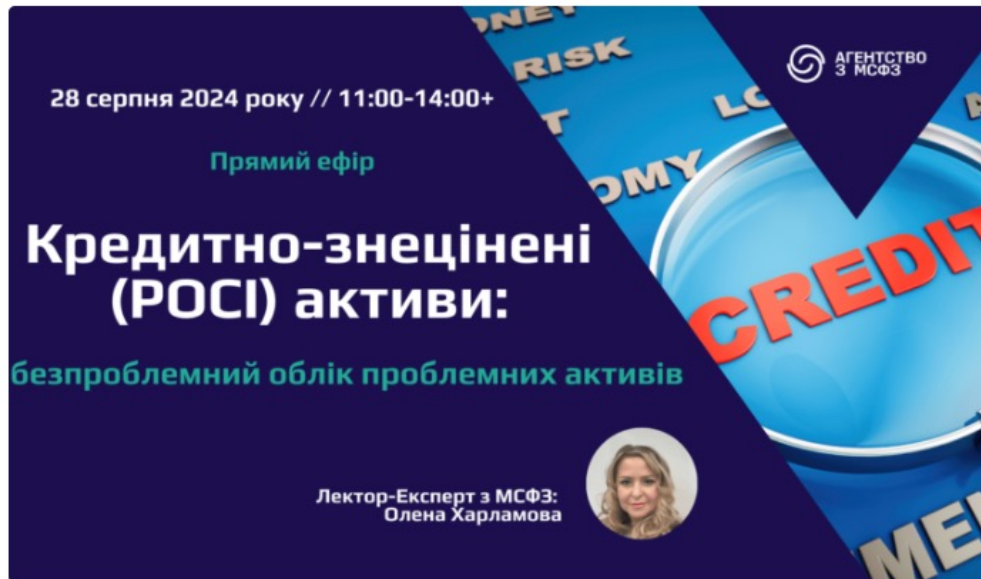
04

як вимірюється резерв (кумулятивні зміни з первісного визнання)

05

як і чому змінювалися очікування та який вплив це мало на імпейрмент

Кредитно-знецінені (РОСІ) активи: безпроблемний облік проблемних активів

28 серпня 2024 року // 11:00-14:00+

Прямий ефір

Кредитно-знецінені (РОСІ) активи:

безпроблемний облік проблемних активів

Лектор-Експерт з МСФЗ:
Олена Харламова

Ціна	2,200.00€
Лектор	Олена Харламова
Тривалість	4+ години
Слухачів	55 слухачів
Дата	24/7, запис трансляції

Замовити!

<https://amsfo.com.ua/course/kredytно-znetsineni-rosi-aktyvy/>

Розкриття за МСФЗ 7: ризики, чутливість, справедлива вартість

Кредитний ризик

Політика управління ризиком; показники прострочки, очікуваних кредитних збитків; рух резерву; підходи до сегментації та сценаріїв.

Ризик ліквідності

Аналіз строковості (недисконтовані грошові відтоки за строками); наявні кредитні лінії; тригери дострокового погашення.

Ринковий ризик

Аналіз чутливості: обґрунтовані зміни параметрів (базові пункти ставки, курс, ціна), вплив на результат/капітал.

Справедлива вартість

Класи ієрархії оцінки (рівні 1–3), методи, ключові припущення, переклади між рівнями.

Ковенанти та джерела

Ключові умови, дати тестів, буфери до порогів, санкції за порушення; залежність від конкретних кредиторів/ринків; події після звітної дати.

Типові методологічні помилки

1

Формальний SPPI

Ігноруються нетипові індексації, участь у прибутку, вбудовані опціони — інструмент помилково відносять до амортизованої вартості/через інший сукупний дохід.

2

Слабка логіка staging (ECL)

Немає чітких тригерів SICR, відсутній бек-тест, «плоскі» LGD без урахування забезпечення/строків стягнення, ігноруються оверлеї.

3

Модифікації без тесту суттєвості

Не розраховано теперішню вартість нових потоків початковою ефективною ставкою; не зафіксовано рішення «без/з припинення».

4

Ковенанти «для галочки»

Немає документованих метрик, дат тестів, буферів, сценарного аналізу.

5

Неповні примітки

Відсутні аналіз строковості, чутливості, ієрархія справедливої вартості, пояснення щодо подій після звітної дати.

6

Непослідовність між політикою і фактами

Бухоблік одне, примітки — інше; відсутні містки «класифікація → оцінка → ECL → розкриття».

Десять рішень, які укладач приймає щороку

Бізнес-модель для портфелів

Бізнес-модель для портфелів фінансових активів (утримання; утримання/продаж; інше).

SPPI-оцінка

SPPI-оцінка нових/модифікованих інструментів (у т.ч. «червоні прапорці»).

Категорія оцінки активів

Категорія оцінки активів (амортизована вартість; справедлива вартість через інший сукупний дохід для боргових; справедлива вартість через прибутки/збитки; опція для інструментів капіталу).

Ефективна ставка

Ефективна ставка для нових інструментів; коректність амортизації дисконту/премій.

Сегментація ECL

Сегментація ECL (продукти, строки, забезпечення, регіони, тип боржника).

Параметри ECL

Параметри ECL: PD/LGD/EAD, сценарії, ваги, оверлеї, бек-тест і чутливість.

Модифікації

Модифікації: тест суттєвості, рішення «без/з припинення», результат у прибутках/збитках, оновлення графіків.

Припинення визнання

Припинення визнання: передання прав/ризиків/вигід; факторинг; часткові передачі; продовження участі.

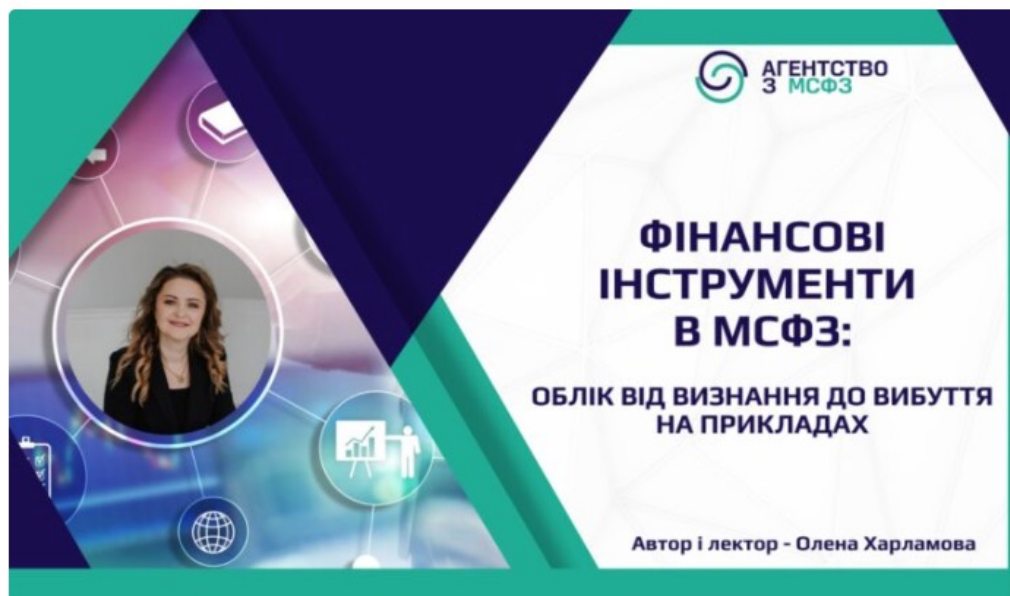
Класифікація зобов'язань

Класифікація зобов'язань за МСБО 1: право відстрочки на звітну дату; статус ковенантів; наслідки для строковості.

Ключові розкриття

Ключові розкриття за МСФЗ 7/МСБО 1: ризики, чутливість, ієрархія справедливої вартості, події після звітної дати.

Фінансові інструменти в МСФЗ: облік від визнання до вибуття на прикладах

Ціна **2,200.00€**

Лектор Олена Харламова

Тривалість 5+ годин

Слухачів 76 слухачів

Дата **24/7, запис трансляції**

Замовлення
опрацьовується

<https://amsfo.com.ua/course/fin-instrumenty-v-msfz/>

Що аудитор перевіряє **першим**

Узгодженість моделі та фактів

Чи відповідають облікові рішення реальному використанню інструментів (бізнес-модель, частка продажів, утримані ризики).

SPPI-мемо та файли рішень

Як протестовано індексації, опціони, участь у прибутку; висновок і підстава.

Staging-логіка (ECL)

Тригери SICR, перенесення між стадіями, коректність позитивних проти 12-місячних оцінок, нарахування відсотків у Стадії 3.

Параметри ECL і бек-тест

Джерела даних, сценарії, ваги, оверлеї, чутливість, відповідність політиці.

Модифікації/припинення

Розрахунок теперішніх вартостей, рішення «без/з припинення», проводки і «місток» на розкриття.

Ковенанти і МСБО 1

Статус на звітну дату, дати тестів, наявність листів-звільнень, правильність поточна/непоточна класифікація.

Повнота приміток

Ризики, аналіз строковості, чутливість, ієрархія справедливої вартості, події після звітної дати; відсутність суперечностей між примітками та основними формами.

Річний МСФЗ-дайджест 2025 і перспективи 2026–2027

Ціна	6,500.00€ 6,000.00€
Лектор	Олена Харламова
Тривалість	10+ годин
Слухачів	224 слухачів
Дата	22-23.01.2026р., 11:00–16:00+

Замовити!

<https://bit.ly/4jzxMto>

Приєднуйтеся до інформаційного
телеграм-каналу Агентства з МСФЗ!

Дякую за увагу!

Агентство з Міжнародних стандартів фінансової звітності

Менеджер сертифікаційних програм

☎(067) 783-03-33 Марина

Менеджер безперервного професійного навчання

☎(068) 818-10-10 Людмила

Менеджер клієнтського сервісу

☎(097) 818-10-10 Наталія

Адреса для листування

info@amsfo.com.ua